

Kværs

Lokal Udviklingsplan 2010 – 2020

- Historie
- Analyse
- Vision
- Strategi
- Handling

Indledning	2
Beskrivelse, historie og lokal analyse	2
Vision	3
Strategi	4
Forslag til Handlinger:	6
Afslutning	13

Indledning

Når mennesket gerne vil forstå sin nutid, hænger det formodentlig sammen med, at det ønsker at gribe ind i den for at skabe en anden fremtid – en vision. En vision er et drømmesyn, en fantasi om fremtiden.

Men én af forudsætningerne for at gribe ind i nutiden er en forståelse af, hvorfor nutiden er blevet til dét, den er. Med fortiden som redskab søger man i en udviklingsplan at afdække og forstå de udviklingsforløb, der ligger til grund for nutiden, og som er medbestemmende for fremtiden.

I det efterfølgende, tages udgangspunkt i de historiske og nutidige forhold, de stedbundne og menneskelige ressourcer i Kværns, Tørsbøl og Snurum, for derefter at sammenfatte med aktuelle input og ønsker til fremtiden.

Beskrivelse, historie og lokal analyse

1. Natur med morænebakker, smeltevandsslette, skove, afgræssede enge, større moseområder og hedearealer med fin lyngbevoksning.
  - a. Området kan byde på kommunens mest varierende naturoplevelser, vi har alt indenfor natur undtagen havet, men dette er dog heller ikke længere væk end 10 min. Der er lavet en fin Landskabsanalyse i 2008 støttet af Sønderborg kommune. Tidligere har geolog Sigurd Hansen beskrevet, at man i en cirkel med Kværns som centrum kan finde alle jordtyper i Danmark undtagen moler, indenfor 1 km.
2. Fritidsaktiviteter og multihal
  - a. Mange tilbud omkring sportshallen, hvor der er en meget aktiv idrætsforening.
3. Kirke (selvstændigt sogn)
  - a. En velfungerende kirke med ca. 1000 indbyggere
4. Erhvervsliv (Landbrug, håndværker, unghaner mm.)
  - a. Der er mange erhverv i området i forhold til antallet af borgere. Området er et attraktivt område for nye erhvervsprojekter, fordi der er kort afstand til hhv.

Sønderborg, Åbenrå og grænseområdet. Udover Landbruget er de erhvervsdrivende karakteriseret ved at have kunder, der rækker langt ud over lokalområdet og derfor ikke så afhængige af udviklingen lokalt.

5. Sammenhold (Stor energi og vilje)
  - a. Foreningslivet i området er meget udbygget i området og arbejdet præges af mange, der gerne vil gøre en indsats for fællesskabet.
6. Tilflytning
  - a. Når ejendomme kommer til salg er det relativt hurtigt, at finde en ny køber. Området er kendt for de mange muligheder.
7. Kværns og Tørsbøl Frivillige brandværn
  - a. Mange aktive, der bidrager til at holde de stolte traditioner i live og samtidig yder et professionelt beredskab i området.
8. Skolen i Kværns har børn fra 0. til 6. klasse.
  - a. Som noget særlig er der altid stor forældre opbakning til aktiviteter på skolen,
  - b. Skolen har gennem mange år haft fokus på sundhed og har for 7 år i træk modtaget friluftsrådets "Grønne flag", som eneste skole i Sønderborg kommune.
9. Kværns Multi Univers (tidligere benævnt Gadekæret)
  - a. Et stort projekt, der samler unge og ældre i fællesskab omkring faciliteter ved skolen, børnehaven, idrætshal og ny multihal.
10. Kulturelle aktiviteter
  - a. Sport i meget attraktive faciliteter, musik på "Den lokale scene i Kværns", kunststillinger med mange udstillere, og dilettant, der har over 500 solgte billetter hvert år, ny meget stor ridehal

Vision

Med udgangspunkt i ovennævnte beskrivelse og analyse, har Landsbyrådet formuleret en vision for lokalsamfundet Kværns, Tørsbøl og Snurum, dvs. en drøm om, hvor lokalsamfundet gerne vil være om 5 – 10 år:

Sikre, at området forbliver attraktivt og synligt

Den overordnede vision er, at holde liv i de foreninger og mursten, der allerede er meget aktive og funktionelle i området. På nuværende tidspunkt er der mange ildsjæle, der gør en stor indsats. For at dette også er tilfældet om 5-10 år skal der "indfanges" nye aktive som vil deltage i forenings-livet i fremtiden. På det funktionelle plan ønskes cykelsti mellem Kværns og Snurom og mellem Kværns og Gråsten. Der ønskes flere byggegrunde til salg. Byggeaktivitet i området er med til at bevare et positivt image og sikre grundlaget for Børne-universet Gadekæret.

Strategi

For at nå visionen skal der udarbejdes en strategi, der bakker op om visionen og sætter handling på drømmen. Nedenstående omfatter elementer, der kan bidrage til at virkeliggøre visionen:

1. Liv i eksisterende mursten/foreninger (Sikre eksisterende foreninger deres midler)
  - a. Positiv omtale af de aktiviteter foreningerne arrangerer
  - b. Undgå konkurrence foreningerne imellem
  - c. Aktiv opbakning at arrangementer
2. Erhvervs livet skal styrkes (både eksisterende og nye)
  - a. Sikre gode etableringsmuligheder
  - b. Mulighed for udvidelse af erhverv
3. Tilkørsel ved motorvejen i begge retninger
  - a. Sikre at Kværns/Tørsbøl forbliver centrum i Sønderborg Kommune og Landsdelen i det hele taget
  - b. Medvirkende til aktiviteter og udviklingsmuligheder
4. Central beliggenhed (Centrum i Sønderjylland)
  - a. Kværns kan profilere sig på at ligge i centrum Sønderborg, Aabenraa Flensborg
5. Skole skal bevares (Kvalitet)
  - a. Sørge for at tilflyttere og borgere være Kværns skole som skole for deres børn
  - b. Klubaktiviteter til unge
6. Kirken og sognet skal bevares som selvstændig
  - a. Synliggøre at der er brug for sognepræsten mere end 50 %
  - b. Sørge at profilere kirken og gøre den mere synlig
7. Gode bus forbindelser til Sønderborg og Aabenraa
  - a. Offentlig transport (Tog og bus)
  - b. Analyse af behovet for kollektiv trafik i området
  - c. Tilpasse eller anvende alternative kollektive former for transport

8. Byggegrunde skal frem i LYSET, (Arealer til byggegrunde)
  - a. Fremstød for at bygge i lokalområdet
  - b. Fremvisning på lokal hjemmeside.

9. Gøre noget aktivt for at skabe sammenhæng mellem de tre byer
  - a. mere bebyggelse mellem de to byer
  - b. Udvisket grænsen mellem Kværns og Tørsbøl

10. Kværns plantage (Stier, aktivt brug af plantagen)
  - a. Markedsføring af området (Som rekreativt område for Sønderborg)
  - b. Mere brug af naturen og flere oplysninger om naturen i lokalområdet

11. Hvordan får vi aktiveret nytillflyttere
  - a. "Besøgsvenner"
  - b. Mentorordninger for tilflyttere
  - c. Velkomstpakker
  - d. Særlige invitationer til arrangementer

12. Attraktivt for børnefamilier (Skolevej fra Snurom, ældreboliger)
  - a. Børnepasningsmuligheder udover institutionen

13. Gadekær (Centrum for andre aktiviteter)
  - a. Projektbeskrivelsen beskriver nogle af de tænkte aktiviteter
  - b. Arbejdsgrupper nedsat til yderligere beskrivelser

14. Dagpleje ønskes bevaret
  - a. Sikre at der er pasningsmuligheder – dagpleje i Kværns området
  - b. Børneuniverset med mulighed for bufferfunktion for dagplejen
  - c. Udvidede muligheder for børnepasning

15. Bedre stisystem mellem byerne.
  - a. til brug for cyklister og forgængere

16. Kværns med opland som en del af det kulturelle fyrtårn (Den vestlige port til Sønderborg kommune).
  - a. Stor aktivitet på den lokale scene, der er en del af et kulturelt netværk, der er grænseoverskridende

Forslag til Handlinger:

1. Infrastruktur, logistik, beboelse:

Analyse:

Området er inde i en positiv udvikling, hvor der bygges en ny institution til børnepasning og samtidig bygges en multihal i forbindelse med den allerede eksisterende sportshal i Kværns. For at skabe sammenhæng mellem de enkelte aktiviteter bliver det hele struktureret i Kværns Multi Univers. Området er centralt placeret i forhold til de større byer og har deraf meget trafik, der skal afvikles. Dette er en fordel, når der tænkes på bosætning, da man har kort afstand til både Sønderborg, Aabenraa og Flensborg. Der er for tiden ikke mange ledige byggegrunde til salg, men en del er på vej indenfor nær fremtid, både på privat og kommunalt initiativ.

Elementer, der kan fremme Infrastruktur, logistik, beboelse:

1. Området vil kunne drage stor nytte af en til- og frakørsel til motorvejen ved Felstedvej i forbindelse med en omfartsvej ved Felsted.
2. Der skal arbejdes for gode forbindelser til de omkringliggende byer. Primært skal man sørge for, at uddannelsessøgende har gode transportmuligheder. Man kunne for eksempel tænke sig, at kommunen havde direkte busforbindelser indrettet efter de uddannelsessøgende i ydreområderne.
3. I forbindelse med den offentlige transport foreslår gruppen, foruden busruterne at man arbejder på indsættelse af en skinnebus mellem Tinglev (Tønder) og Sønderborg med trinbræt i bl.a. Tørsbøl, Rinkenæs, Adsbøl og Vester Sottrup.
4. Det er også nødvendigt med en venstresvingsbane på Avntoftvej v. svingning mod Søndertoften. Specielt med den stigende trafik savnes denne bane meget.
5. Opsætning af "stærekasser", der kan måle hastigheder på området farlige strækninger. Der er en del lige strækninger, hvor der køre med for stor hastighed.
6. I forbindelse med stisystemer og transportmuligheder i området er det et stort ønske at den planlagte udvidelse af Buskmosevej med tilhørende cykelsti fremskønnes.
7. Det ville ligeledes være optimalt med en anden og mere lyddæmpet belægning på Kværsgade.
8. En forlængelse af cykelstien fra Kværns til Tørsbøl, så den når helt hen til Melskovvej og Danfoss.
9. Det er et ønske, at det af Gråsten Kommune foreslåede cykelsti-projektet mellem Snurom og Søgård bliver gennemført.
10. Man skal arbejde på en styrkelse af sammenhængen mellem de tre landsbyer Kværns Tørsbøl og Snurom. Historiske opdelinger og usynlige grænseflader nedbryder mange

gange hurtigere når der tilføres området nye forbindelsesmuligheder. Dette kan bl.a. ske ved en udvikling af gang- og cykelsti-systemer. Gruppen bifalder kommunens tiltag omkring busafgang til og fra Snurom, men på sigt er det nødvendigt med etablering af cykelsti mellem Snurom og Kværns Multi Univers.

11. En øget markedsføring af området kan efter gruppens mening ske gennem:
  - a. Hjemmesiden
  - b. Kommunen
  - c. Erhvervslivet
  - d. Foldere om området
  - e. Vartegn v. indkørsel
  - f. Avisomtale ved arrangementer og begivenheder
  - g. Andre tiltag
12. Gruppen lagde vægt på at Kværns med opland skal medregnes som en del af kommunens kulturelle fyrtårn. Her fremhævedes bl.a. Den Lokale Scene, Oktoberfest, Dilettant og kunstudstillingen i Kværshallen.
13. Det er vigtigt at byggegrunde i området bliver trukket frem i lyset. Dette gælder både offentlige som private. Det er allerede blevet bedre, men der skal stadig arbejdes med området. Bl.a. lagde gruppen vægt på, at arbejdsgangen kunne gøres hurtigere for køb og byggeri i området.
14. I forbindelse med en eventuel sammenbygning af Kværns og Tørsbøl indtænkes bl.a. 150 – 200 ældre- og almene boliger på begge sider af vejen og begge sider af Gejlå. Dette kunne ses som en konsekvens af det stoppede projekt i Rinkenæs. Anden halvdel af projektet kunne man forestille sig bygget i Adsbøl. Allerede nu er der gang i en udstykning v. Gunnar Wildenschild på venstre side af vejen mod Tørsbøl.

2. Erhverv:

Analyse:

Området indeholder mange små og større erhvervsdrivende, der har det til fælles, at kundegrundlaget strækker sig langt ud over områdets grænser. Dette gør virksomhederne mindre afhængige, af de påvirkninger. De erhvervsdrivende spiller dog en stor rolle i lokalsamfundet ved at bidrage til udvikling af lokale projekter. Således har mange givet et stort stykke frivilligt arbejde i forbindelse med opførelsen af Kværshallen og ligeledes er der god opbakning til den kommende Multihal. Lokalsamfundet har således en interesse i at det går godt for de lokale erhvervsdrivende.

Elementer, der kan fremme områdets erhverv

1. For at synliggøre alle små som store erhvervsdrivende i lokalområdet laves en liste på hjemmesiden med kontaktoplysninger og beskrivelse funktion/produkter, der tilbydes.
2. Erhvervslivet i området kan styrkes ved, at udvide og fremme industriområdet på Mølletoft og ved Melskovvej i Tørsbøl. Dette område ligger centralt placeret i landsdelen, og bør derfor kunne tiltrække flere erhvervsdrivende.
3. De lokale kan støtte de erhvervsdrivende ved at handle lokalt, hvor det er muligt.
4. For at området skal kunne tilbyde de erhvervsdrivende forbedrede forhold skal, der ske udstykning af nye byggegrunde.
5. Kommunen skal gøre en aktiv indsats for, at der sker udvikling af erhvervslivet. Dvs. de skal vise, at området er under udvikling, og der er fremtidsmuligheder for kommende udvidelse.

3. Kværns Kirke:

Analyse:

Kværns kirkesogn strækker sig over et stort areal gående fra Tørsbøl/Melskov i syd til Kværns Balle i Nord og Engskov/Ladegård i øst til Søgård / Søgårdhede i vest. I 2008 var der ca. 980 folkekirkemedlemmer i Kværns Sogn. I sognet ligger Kværns Kirke (bygget ca. 1150-1200) består af romansk kor og skib samt to tilbygninger fra nyere tid, et gravkapel og et våbenhus på nordsiden af henholdsvis kor og skib. Kirken ligger på en ret høj bank sydligt i byen og hævet over denne. Kirken står hvidkalket med røde tegltage. Kværns Sogn har en præstegård hvor sognets præst bor. I kirken foregår ca. 70 kirkelige handlinger, gudstjenester, dåb, konfirmation, vielser og begravelser.

Kirken bidrager til at holde mange traditioner i live og ligeledes bidrager kirken til mange nye kulturelle tiltag. Lokalsamfundet har stor glæde af de kirkelige handlinger, som bliver udført i nærmiljøet. Kirken har med sin historie og sit arkitektoniske særpræg stor betydning for det visuelle indtryk af området. Det er af stor betydning for lokalsamfundet at der er liv i kirken.

Anders Chr. Sørensen, Tømrer- og Snedkermester Kirketoft 18 Kværns 6300 Gråsten, tlf.: 74659203

B.L Montage (Brian Lassen, Boligbyggeri) Søndertoft 31C Kværns 6300 Gråsten tlf.: 23622067

B & S ved Elvis Isic, Brolægger og specialarb., Tørsbølgade 45, 6300 Gråsten Tlf 27474686 mail: salg@elvis-isic.dk www.elvis-isic.dk

Danfoss Drives A/S Mølletoft 1 Tørsbøl 6300 Gråsten tlf.: 74885116 (Jesper Duwel) www.danfoss.com

Dansk Autohjælp, Kværsgade15-17 Kværns 6300 Gråsten tlf.: 74659444 mail: dah@mail.dk www.dah.dk

Egersund og Kværns El-Service, Nyvej 5 6334 Egersund tlf.: 74442580 mail: ees@egersund-el.dk

Fogts Tømre- og Snedkerforretning Lundtoftvej 14A Kværns 6300 Gråsten tlf.: 74659134 mail:johnyfogt.dk www.johnyfogt.dk

FrisørHuset ,Anita Fogt, Højtoft 62 Kværns 6300 Gråsten tlf.: 74659628

Gråsten Fjerkræ A/S, Unghanen og landkyllingen, Kværsgade 18 Kværns 6300 Gråsten tlf.: 74659071 fax.: 74659075 mail: kontor@unghanen.dk www.unghanen.dk

Gråsten og Omegns Begravelsesforretning Felstedvej 34 6300 Gråsten tlf.: 74659433 mail: info@sonderborgbegravelse.dk www.sonderborgbegravelse.dk

KT-Maskiner, Kværsløkke 8 Kværns 6300 Gråsten tlf.: 74659246 mail: Info@KTMaskiner.dk www.ktmaskiner.dk

Kværns Mørtelværk Søndertoft 24 Kværns 6300 Gråsten tlf.:74659269 /26376392 mail: hb@ff-beton.dk www.ff-beton.dk

Kværns Autoophug Søndertoft 16-20 Kværns 6300 Gråsten tlf.: 74659590 mail: ophug@mail.dk

Kværns Autoværksted, Arne Lorenzen, Degnetoft 30 Kværns 6300 Gråsten tlf.: 74659244

Kværns Kro, Kværsgade 9-11 Kværns 6300 Gråsten tlf.: 74659206, www.kvaers-kro.dk

Kværns VVS-Forretning, Degnetoft 15 Kværns 6300 Gråsten tlf.: 74659410 / 40889410 fax:74652810

Lassen`s Montage (Benny Lassen,Boligbyggeri), Nørretoft 22 Kværns 6300 Gråsten tlf.: 73651533

JNT Westerncenter ved Jette og Nis Thomsen, Løgtoft 9, Tørsbøl, DK-6300 Gråsten, mobil: 28159297, www.jntwesterncenter.dk

Letnet.dk, Søndertoft 31D Kværns 6300 Gråsten tlf.: +4588707950 www.letnet.dk

SoftPart.dk (Software og Grafik), Søndertoft 31D, Kværns 6300 Gråsten tlf.: +45 40140466 www.softpart.dk

Elementer, der kan fremme oplevelser og anvendelsen af kirke

Menighedsrådet arbejder i indeværende valgperiode med visioner og værdier for Kværns kirke og sogn, således at der konkretiseres pejlemærker for hvorhen Kværns kirke og sogn skal udvikle sig og hvordan.

De udfordringer menighedsrådet vil arbejde med er:

1. Kontakt og fortrolighed: Vi vil gøre kontakten til alle sognets aldersgrupper bedre med henblik på større fortrolighed med kirken
2. Større opbakning til søndagens gudstjeneste: Vi ønsker flere kirkegængere. Søndagens gudstjeneste skal være krumtap i menighedens trosliv.

4. Kværns Multi Univers:

Analyse:

Arbejdet med at skabe sammenhæng mellem de forskellige institutioner er startet tilbage i 2005, hvor der på daværende tidspunkt var kommunens ønske at 7. klasse skulle flyttes til Gråsten skole. Herefter har projektet udviklet sig, og har i dag til formål, at inddrage alle aldersgrupper i de aktiviteter, der foregår omkring skolen og idrætsanlæg.

I 2009 er der opført en ny børnehave og SFO, og det er første skridt til en samling af aktiviteterne på et sted omkring skolen og idrætsanlæg. Herefter vil processen nok dele sig i to retninger, som vil have fælles berøringsflader. På det ene spor vil institutionen børnehave, fritidsordning og skole arbejde på en fælles strategi, der knytter områderne tæt sammen. På det andet spor vil der skulle skabes en forening, der skal stå for aktiviteter som skal foregå i fritiden. Området har mange stærke foreninger og derfor er der ikke et behov for yderligere oprettelse af foreninger. Aktive foreninger i lokalområdet gør allerede i dag stor brug af ildsjæle og da der ikke er ubegrænsede muligheder kunne denne opgave placeres ved landsbyrådet.

Herunder er gengivet nogle af de tanker, der beskriver det der gerne skulle blive et Åbent Borgerhus med titlen Kværns Multi Univers.

Den integrerede institution og et udendørs areal fungerer som værested for borgerne i lokalsamfundet - "Et gadekær".

Mål for værestedet:

Et sted hvor børn, unge og ældre kan få mulighed for socialt samvær og fællesskab med hinanden.

Ansvarlige:

"Styregruppe for fritidsaktiviteter i Kværns Multi Univers" - sin egen selvstændige bestyrelse med egne vedtægter, bestående af en repræsentant fra de forskellige foreninger i lokalsamfundet og den fælles institution, som er ansvarlige for at koordinerer ressource/aktivitetsbanken, åbne og lukke den fælles institution efter diverse aktiviteter, og føre opsyn med udenoms arealet og vedligeholdelse af denne.

Indhold

Den fælles institution er åben for alle lokale borgere dagligt, de kan gå ind og læse dagens avis, låne bøger på biblioteket og få en hyggesnak. En gang ugentlig har pensionisterne deres daglige

gang blandt børnene i huset, hvor der er kaffe på kanden og den lokale borger/pensionisten kigger forbi og får en lille sludder med børnene, læser en bog, fortæller lidt om gamle dage, en dag hvor pensionisten/den lokale borger bare er der og man stifter venskaber.

Efter institutionens indskrevne brugers (børn fra 0 til 14 år) lukketid, bruges institutionen til en lang række aktiviteter for borgerne i lokalsamfundet, en bruger over 18 år kan være ansvarlig for aktiviteten. Det skal være gratis at benytte aktiviteterne, kun udgifter til diverse materialer er der brugerbetaling på.

Der oprettes en ressource/aktivitetsbank, som fungerer således at hvis fru Sørensen kan noget med blomster og blomsterbinding og gerne vil stille sig til rådighed, som en form for instruktør, så indskrives hun i aktivitetsbanken, når banken efterhånden får personer skrevet ind, udbydes aktiviteterne i en periode. En anden bruger af den fælles institution kunne være et band som benytter et kælderrum til øvelokale.

Udenoms arealet

Et stort grønt område som indeholder diverse muligheder for udendørsaktiviteter, et samlingssted, hvor man mødes i den lyse tid og i weekenden. Området er med til at samle børn, unge og ældre et sted i lokalsamfundet. Området er et sted hvor alle mødes og der skabes et fællesskab, dermed opstår der også en ansvarlighed for området og hinanden. Området ligger på samme matrikel som den fælles institution og sportsfaciliteterne.

Udenoms arealet kan blandt andet indeholde:

- Borde og bænke.
- Et bålsted.
- Skateboard bane med diverse ramper til at køre på.
- Basket bane
- Petange bane
- Legeplads
- Hoppepude
- Hele området forbindes med diverse stisystemer og beplantning

Elementer, der kan fremme oplevelser og anvendelsen af Kværns Multi Univers

1. Koordinering af aktiviteter mellem de eksisterende foreninger, der indgår i Kværns Multi Univers.
2. Fritidsdelen af Kværns Multi Univers skal drives af personer, der har behov og interesse i de muligheder bygningerne omkring skolen giver.
3. Øge antallet af børn, der er lokal i dagpleje og fritidsordninger og derigennem øge antallet af børn i skolen.
4. Skabe et samlingspunkt, hvor man kan mødes fra tidlig morgen til sen aften.
5. Mulighed for aktiv fritid og skoletid.

5. Foreninger i lokalområdet:

Analyse:

Området har rigtig mange aktive foreninger, der varetager en bred vifte af tilbud. Herunder er angivet foreningernes formål.

6. Natur og Landskab:

Analyse:

Områdets natur indeholder mange elementer, hvor de dominerende er morænebakker, smeltevandsslette, skove, afgræssede enge, større moseområder, vandløb, søer og hedearealer med fin lynbvevoksning. Således kan området kan byde på kommunens mest varierende naturoplevelser, vi har alt indenfor natur undtagen havet, men dette er dog heller ikke længere væk end 10 min. kørsel i bil.

Af information om naturen i området kan henvises til Geolog Sigurd Hansen, der har beskrevet området således, at man med byen Kværns som centrum kan finde alle jordtyper i Danmark undtagen molér, indenfor 1 km. Yderligere er der lavet en fin Landskabsanalyse i 2008 støttet af Sønderborg kommune. Den findes på www.kvaers-sogn.dk

Elementer, der kan fremme oplevelser og anvendelsen af naturen

1. Området kunne med fordel udbygge et stisystem, der giver forbindelse og adgang til de mange naturoplevelser, der findes i området.
2. Kværns Plantage er en af kommunens naturperler, der kunne bruges af flere, herunder udbygning af faciliteter til ophold/rast på gåturen eller i undervisningen af skoleelever i naturfag.
3. Bedre adgangsforhold til moseområdet, der ligger syd for Tørsbøl. Sti forløb der passerer banen og videre in i området kaldet Fladmose. P plads til biler kunne evt. laves nær den gamle landingsbane.
4. Etablering af naturskønt stiforløb i den høje bøgeskov, der ligger på Melsskovvej øst for Tørsbøl.
5. Mere aktiv anvendelse af naturen og herunder mere information om naturen i lokalområdet. Skiltning i området vil øge informationsmulighederne.
6. Udkikspost i Kværns bakker med tilhørende sti og udstilling/beskrivelse af sten, der er fundet ved områdets lørgravningsarbejde.
7. Aktivt samarbejde med fugleværnsfonden, der har lavet nyt fuglekiggertårn ved Kværns mose. Dette område kan forbindes med stisystem ved Kværns plantage.
8. Projekt sjældne hjemmehørende planter, hvor en eng laves til undervisningsareal for skolen. Ved aktiv indsats flyttes eller fremdyrkes nogle af de mere sjældne plantearter, der er karakteristisk for et ekstensivt afgræsningsområde. Man springer således ellers langsommelige proces med naturlig indvandring over og fremmer den ønskede plantebestand. Et sådant engareal kunne blive en attraktion for mange, der har interesse i botanik.
9. Etablering af stier, der er egnede til ridning. Variationerne i landskabet giver ryttere unikke muligheder for udfoldelse og oplevelser i forening med deres sport.

Landsbyrådet har foreslået nedenstående stiforløb, og der er vedlagt 2 kort

- a. Der er lavet 3 forslag til gangstier og en længere rute til cykelsti.
- b. Røde er 2,5 km er klar til brug
- c. Grønne er 5,7 km er klar til brug
- d. Blå er 5,4 km er ikke oprettet og skal først aftales med lodsejere.
- e. Gule er 19,1 km på cykel er klar til brug.

Nummerering på de to kort

1. Udkigspunkt
2. Kirken og gamle skole
3. Mosekonen, træskulptur
4. Gejl Å, med isfugle
5. Udkikspunkt, vestermark
6. Overdrev, vestermark
7. Mosen, Carsten Hansen
8. Knasts' mose, med gangsti og opholdspladser omkring
9. Parken, Lille skovområde
10. Flyvsand, plantage med klitområde med lyng
11. Skovsø
12. Mindsten for etablering af plantagen
13. Den gamle hovedvej
14. Engskov
15. Gråsten skoven
16. Buskmose
17. Rinkenæs gamle kirke
18. Vesterskov
19. Tørsbøl Banegård og gl. Jernbanehotel.

7. Stisystem fra Kværns plantage til fugleværns tårn i Kværns mose:

Området vest for Kværns plantage byder på mange naturoplevelser og for at gøre området mere tilgængeligt er det målet at der etableres en sti fra kværns plantage og til fugleværnsfondens nye fuglekikkertårn, der er etableret i kværns mose. For at gennemføre et sådant projekt er det nødvendigt med en tovholder, der har stor indsigt i området og kan forme projektet. Landsbyrådet vil gerne deltage/hjælpe i projektet. Fugleværnsfonden har vist interesse for projektet og kunne godt være samarbejdspartner i projektet

Tidsplan

2009 Finde en tovholder til projektet.

2010 Beskrive projektet og søge midler til projektet

2011 Gennemføre det praktiske arbejde.

8. Stenpark ved Kværns Kirke

Baggrund og formål

I områder omkring Kværns Tørsbøl og Snurom har der i mange år været stor aktivitet med lergravning til de lokale teglværker. Dette har medført at mange store og flotte sten er kommet frem til overfladen. Disse sten er ført med isen hertil under den sidste istid og kommer derfor langvejs fra. Formålet med dette projekt er at vise historien omkring stenene, der graves fri og deres rejse med isen til vores lokalområde. Målgruppen er lokalbefolkningen og borgere der er interesseret i naturen. Det kan ligeledes anvendes til undervisning på den lokale skole.

Beskrivelse

Ved Kværns kirke er der et græsareal vest for kirken, hvor der tidligere har ligget en firlænget gård med navnet Degnegården. På denne plads skal der anlægges et område med 15 pladser til sten, som er gravet op fra undergrunden i forbindelse med lergravning til de lokale teglværker. Det skal være 15 forskellige sten med en størrelse så de har en diameter på 75-150 cm. Ved hver sten laves en plade der kort beskriver stenens navn og kendetegn og måske vægt. Underlaget som stenene skal ligge på bliver af beton ovenpå et lag af stabilgrus. Betonlaget er valgt fordi det kræver meget lidt vedligeholdelse og når det laves så det er i niveau med græsse omkring kan græs slåning foretages uhindret helt ind over betonpladen. Det har fra Kværns Kirke været en betingelse at der er meget lidt vedligeholdelse på det anlagte areal, som for inden projektet blot er en græsplæne der skal slås med en plæneklipper. I forbindelse med de 15 sten bliver der opsat en infotavle, der har 8 sider til beskrivelse af stenene og deres oprindelse og rejse hertil. Infotavlen der skal sættes op skal være af samme type som vejvæset har anvendt til beskrivelse af motorvejsprojektet mellem Sønderborg og Kipleve. Vejvæset har placeret en på strækningen mellem Søgård og Kipleve.

Landsbyrådet, der er projektholder, har kontakt til en geolog, der vil hjælpe med denne beskrivelse af stenene.

Infotavlen skal indeholde endnu et lokalt element, nemlig historien om Degnegården, der lå placeret på det omtalte areal foran kirken. Degnegården blev i 1981 pillet ned og genopført i Kiel ved frilandsmuseet i Molfsee ved Kiel hvor den tager sig meget flot ud. Denne historie ønskes også på infotavlen med billeder og beskrivelser det flotte arbejde, der førte til bevarelse af et unikt stykke kulturarv.

Aktivitets. og tidsplan

Projektet forventes at forløbe i sommeren og efteråret 2010. Det forventes ikke at alle sten er på plads i 2010, da det vil tage tid at finde de rigtige typer af sten. Infotavle og ca. halvdelen af stenene forventes at være sat op i 2010.

9. Udsendelse af udviklingsplanen i folder i lokalområdet

Den lokale udviklingsplan er ved at være skrevet færdig og for at give borgerne mere indsigt og mulighed for at påvirke udviklingsplanen, er det hensigten, at udgive den i en folder som husstandsomdeles. Juni / juli 2009 Opsætning og redigering af den tekst der skal med i folder August 2009 Udsendelse af folder til områdets husstande ca. 450.

Juni / juli 2009

Opsætning og redigering af den tekst der skal med i folder

August 2009

Udsendelse af folder til områdets husstande ca. 450.

10. Renovering af legeplads på Skovengen i Tørsbøl

Tørsbøl er den en af de tre byer der danner grundlaget for Landsbyrådet for Kværns Tørsbøl og Snurom. I Tørsbøl på arealet ved Skovengen er der et klubhus, som drives af Borgerforeningen i Tørsbøl. Klubhuset ligger på et grønt areal hvor der er tilknyttet en legeplads. Denne legeplads er i en meget dårlig tilstand og kan ikke repareres, men skal i stedet erstattes af nyt materiel.

Formål: Renovering af legeplads, så der igen bliver et aktivitets tilbud på det grønne areal ved Skovengen i Tørsbøl

Udviklingsperspektiv: Det vil give dagplejer og deres børn, samt større børn i området et bedre sted at være, og et tilbud om aktivitet i deres fritid.

En ny legeplads på Skovengen vil give luft til de lokale kræfter i Tørsbøl, og det at området selv står for opbygningen/renoveringen af legepladsen vil også give en god beskyttelse mod hærværk.

Tidsplan: Det er planlagt at renovering af legeplads skal forgå i perioden juli-august 2011. Hvis ikke alle midler kan samles i første omgang så etableres det, der kan opnås i første år og projektet fortsættes næste år.

Afslutning

Udviklingsplanen er et produkt i forandring, som skal tilpasses de aktuelle behov og ønsker for vort lokalområde. Så derfor opfordres til dialog omkring de ting og emner der er beskrevet i udviklingsplanen. For kun ved dialog bliver udviklingsplanen knyttet tæt sammen med borgeren i lokalområdet, og dermed en reel beskrivelse af ønsker til fremtiden.

Med venlig hilsen

Landsbyrådet i Kværns, Tørsbøl og Snurom